

Stiftelsesklagenemndas avgjørelse i sak 17/868

Saken gjelder klage av 7. desember 2016 over Stiftelsestilsynets vedtak av 18. november 2016 om avslag på søknad om å oppheve stiftelsen Stud. med. Sverre Fridtjov Hiltons legat for døvblinde, org. nr. 986 178 783. Søknaden er begrunnet med at legatet er for lite til å fortsette i sin eksisterende form, at tiden til en viss grad synes å ha gått fra den type legater og at det har vært vanskelig å finne tilsvarende legater med begunstigede i samme kategori som stiftelsen kan slå seg sammen med. Avslaget på søknaden er begrunnet med at vilkårene for opphevelse ikke er til stede når stiftelsen har midler til utdeling og stiftelsens formål er relativt vidt formulert.

Spørsmålet i klagesaken er om omdanningsvilkårene i stiftelsesloven § 46 første ledd er til stede slik at stiftelsen kan oppheves.

1. Stiftelsesklagenemndas kompetanse

Stiftelsesklagenemndas kompetanse er fastsatt i lov 15. juni 2001 nr. 59 om stiftelser (stiftelsesloven) § 7a. Etter bestemmelsen avgjør Stiftelsesklagenemnda klager på enkeltvedtak fattet av Stiftelsestilsynet i medhold av stiftelsesloven, dekningsloven, arveloven og samvirkeloven, med mindre noe annet følger av særskilt lovbestemmelse.

Stiftelsesklagenemnda har full prøvelsesadgang, jf. lov 10. februar 1967 om behandlingsmåten i forvaltningssaker (forvaltningsloven) § 34. Klagen er rettidig fremsatt og vilkårene for å behandle klagen er til stede, jf. forvaltningsloven §§ 29 og 32.

Ved Stiftelsesklagenemndas behandling og avgjørelse av klagen deltok leder Hanne Ombudstvedt og medlemmene Caroline D. Ditlev-Simonsen og Henning Sollid.

2. Sakens bakgrunn i hovedtrekk

Stiftelsen Stud. med. Sverre Fridtjov Hiltons legat for døvblinde, org. nr. 986 178 783, (heretter omtalt som stiftelsen) ble opprettet i 1985. Vedtektene § 2 lyder som følger:

"Legatets grunnkapital er kr. 100.000,-.

Ingen del av legatets kapital skal bindes som urørlig grunnkapital. Både legatkapital og avsetning skal nyttes til beste for døvblinde, f.eks et hjem eller sted hvor døvblinde kan få egnet varig opphold eller ferieopphold eller rekreasjon. Midlene kan også anvendes til døvblindes opphold i et senter eller institusjon. Midlene skal fortrinnsvis nyttes til formål som normalt ikke dekkes av offentlige midler."

Egenkapitalen er ifølge årsregnskapet for 2016 på kroner 1 895 456. I styremøte 19. september 2016 besluttet styret at styreleder skulle fremme søknad til Stiftelsestilsynet om avvikling av stiftelsen. Stiftelsestilsynet avsto klagers søknad om opphevelse i vedtak av 18. november 2016 (heretter omtalt som vedtaket). Vedtaket ble påklaget den 7. desember 2016.

Stiftelsestilsynet mottok klagen den 9. desember 2016.

Stiftelsestilsynet har vurdert klagen, men har ikke funnet grunn til å omgjøre vedtaket. Saken ble oversendt Stiftelsesklagenemnda i brev av 31. januar 2017.

Stiftelsesklagenemndas avgjørelse bygger på de saksdokumentene som nemnda har mottatt innen behandlingen av klagen.

3. Rettslig grunnlag for vedtaket

Stiftelsestilsynets avslag datert 18. november 2016 er begrunnet med at vilkårene for omdanning etter stiftelsesloven § 46 første ledd ikke er oppfylt. Etter bestemmelsen kan omdanning foretas når en bestemmelse i vedtektene eller den rettslige disposisjonen som danner grunnlaget for stiftelsen:

- "a) ikke lar seg etterleve, for eksempel fordi stiftelsens kapital er utilstrekkelig til å tilgodese dens formål på en rimelig måte,*
- b) er åpenbart unyttig,*
- c) er i strid med hensikten i den disposisjonen som danner grunnlaget for stiftelsen, for eksempel fordi oppretterens forutsetninger for bestemmelsen har sviktet, eller*
- d) er åpenbart uheldig eller åpenbart ufornuftig."*

4. Stiftelsestilsynets vedtak

Vedtaket av 18. november 2016 lyder:

"Søknad om opphevelse av STUD MED SVERRE FRIDTJOF HILTONS LEGAT FOR DØVBLINDE, org. nr. 986 178 783, blir avslått."

Stiftelsestilsynet bemerker innledningsvis at stiftelsesformen i større grad enn andre organisasjonsformer sikrer at en formuesverdi disponeres i tråd med et bestemt og varig formål. Et utslag av dette utgangspunktet er at omdanningsvilkårene i stiftelsesloven er strenge. For at stiftelsesgrunnlaget og vedtektene skal kunne endres, må det foreligge nærmere kvalifiserte omstendigheter. Omdanning til opphør vil alltid måtte vurderes etter de strengere reglene i stiftelsesloven § 46 første ledd, og et generelt prinsipp i stiftelsesretten er at omdanning ikke skal gå lenger enn det som er nødvendig. Dersom stiftelsen kan fortsette å eksistere, med for eksempel endrede vedtekter, kan ikke stiftelsen oppheves, jf. stiftelsesloven § 47.

Stiftelsens egenkapital per 31. desember 2015 er på kroner 1 915 129, og årsresultatene de siste årene er på henholdsvis -28 884, 4 899, 14 270, 35 947, 50 947 og 41 752. Vedtektene sier at ingen del av kapitalen skal bindes som urørlig egenkapital. Dermed har stiftelsen hatt muligheter til å dele ut midler i løpet av de siste årene. Stiftelsens formål er dessuten relativt vidt og det skal derfor være mulig å realisere det. Videre er dagens ordning med advokat som forretningsfører fordyrende.

Stiftelsestilsynet kan ikke se at begrunnelsen for opphevelsen er av en slik kvalifisert art at den faller under stiftelsesloven § 46 første ledd bokstav a-d, og et mindre inngripende tiltak enn opphevelse vil være sammenslåing av stiftelser og endring av vedtekter, jf. stiftelsesloven § 47 første ledd.

5. Klagers anførsler

Styret mener at legatets formål ikke i tilstrekkelig grad lenger lar seg etterleve. Legatet har ikke mottatt noen søknader de siste 5 år og det er ikke foretatt noen utdelinger. Dette viser at de som trenger støtte utover offentlige midler i større grad henvender seg til de store og kjente stiftelser og foreninger som jobber med døvblinde.

Dersom interessen og aktualiteten for legatet skal økes, vil det medføre en kostnadsøkning. Samtidig er det stor usikkerhet knyttet til om mer publisitet om legatet faktisk vil føre til flere søknader/utdelinger. En eventuell økning i søknadsmassen har også en side til økning i administrasjonskostnader, og med dagens avkastning vil det føre til enda større underskudd.

Per årsskiftet hadde legatet kroner 1 915 129 som eneste midler, plassert på klientkonto i bank. Legatet har kun renteinntekter, som i 2015 utgjorde kroner 27 245. Per i dag er det innestående kroner 1 885 523 som eneste midler i legatet. Legatets avkastning er ikke tilstrekkelig til å dekke omkostningene med gebyr, regnskapsførsel og revisjon, samt administrasjon. Dette gjelder selv om forretningsførsel skulle utføres av andre enn en advokat.

Den avkastning som er mulig å oppnå, er åpenbart ikke tilstrekkelig til å ivareta stiftelsens formål. Legatet går i underskudd som reduserer kapitalen. Sett i sammenheng med en generell kostnadsøkning og vedvarende lavt rentenivå, så vil dette underskuddet sannsynligvis gjøre seg gjeldende i overskuelig fremtid. Det at kapitalen blir gradvis redusert grunnet økende underskudd for hvert år, tilsier at formålet ikke lar seg etterleve.

Det fremheves at legatets overordnede formål i stor grad er oppfylt av andre større og mer slagkraftige stiftelser, og da særlig Stiftelsen Signo og Foreningen Norges Døvblinde (FNDB). Signo driver i dag tre bofellesskap for døvblinde født i Andebu, og det er i tillegg flere døvblinde som mottar boligtilbud med helse og omsorgstjenester i regi av Signo. Manglende søknader støtter oppunder at tiden i en viss grad synes å ha løpt fra denne typen mindre legater. Utover de to nevnte stiftelsene, har styret ikke funnet stiftelser med formål i samsvar med vedtektenes konkrete eksempler.

Dette tilsier etter styrets vurdering at både legatets formål og selve grunnlaget for legatet nå er blitt åpenbart unyttig. Behovet, *"et hjem eller sted hvor døvblinde kan få egnet varig opphold eller ferieopphold eller rekreasjon"* er nå dekket på annen måte. Behovet er dermed falt bort, og legatets kapital er ikke stor nok til at legatet selv kan etablere et senter. På denne bakgrunn anser styret det som mest hensiktsmessig å avvikle legatet med en eller flere større utdelinger i tråd med vedtektenes formål. En større utdeling til Signo og FNDB vil kunne utgjøre en større forskjell for tilbudet til døvblinde. Andre legat synes å ha fått aksept for avvikling og utdeling etter samme begrunnelse. Det vises til avviklingen av byråsjef Birger Johan Steen og hustru Karlas legat.

6. Stiftelsestilsynets merknader til klagen

Stiftelsestilsynet har ikke funnet grunn til å omgjøre vedtaket. Ved brev av 31. januar 2017 har Stiftelsestilsynet oversendt klagen til Stiftelsesklagenemnda til avgjørelse.

Stiftelsen har ikke et veldig kapitalkrevende formål, og stiftelsen kan dele ut av kapitalen og ikke bare avkastningen. Dermed har stiftelsen midler til å realisere formålet. Det vises til stiftelsens egenkapital de siste fem årene, som illustrerer at det har vært grunnlag for utdelinger. Det fremkommer ikke av dokumentasjonen hva styret har gjort for å øke interessen og aktualiteten for stiftelsen. Styret plikter å sørge for at stiftelsens formål ivaretas og må derfor synliggjøre stiftelsen for potensielle mottakere av stiftelsens midler. På denne bakgrunn kan det ikke automatisk sies at tiden har løpt fra denne typen mindre legater, og at stiftelsen er blitt unyttig. Det er heller ikke godtgjort at stiftelsen er åpenbart uheldig eller åpenbart ufornuftig.

Når det gjelder klagers anførsel om at andre legat har fått aksept for avvikling, vises det til at Stiftelsen Byråsjef Birger Johan Steen og hustru Karlas legat hadde kroner 427 116 i midler per årsskiftet, og at Stud. med Sverre Fridtjov Hiltons legat for døvblinde har en egenkapital på kroner 1 915 129.

Fra brevet siteres:

"§ 7 i vedtektene sier at dersom stiftelsen får etablert eller medvirket til å virkeliggjøre et hjem eller et sted for døvblinde var det oppretters ønske at et slik sted eller hjem skulle få navn til minne om hennes bror, f.eks "Sverrebo" eller "Sverresheim". I klagen fremkommer det at Signo i 2017 vil utrede nye bolig/bofellesskap for døvblinde søkere. I den sammenheng er det uttalt at dette kan bli et prosjekt som passer til legatets vedtekter og til oppretters siste ønske om at et hjem eller et sted for døvblinde får navn til minne om hennes bror [...]. Stiftelsestilsynet mener at dersom dette prosjektet blir en realitet kan en utdeling være i tråd med formålet og oppretters ønsker."

7. Stiftelsesklagenemndas vurdering

Saken gjelder omdanning av stiftelsen ved opphevelse. Stiftelsesklagenemnda vil innledningsvis redegjøre for det rettslige utgangspunktet som nemnda legger til grunn når den vurderer og avgjør klagen.

Stiftelsesloven har i kapittel 6 regler om omdanning som på nærmere angitte vilkår åpner for å endre stiftelsesgrunnlaget eller vedtektene, og dermed bryter med det overordnede prinsippet om at stiftelser skal forbli uforanderlige. Omdanning kan blant annet gå ut på at stiftelsen oppheves og avvikles. Stiftelsesklagenemnda viser til stiftelsesloven § 45 første ledd.

Bestemmelsen definerer omdanning som:

"endring eller opphevelse av den rettslige disposisjonen som danner grunnlaget for stiftelsen, eller av stiftelsens vedtekter."

Stiftelsesloven § 45 andre ledd gir eksempler på hva en omdanning kan gå ut på, og lyder:

"I tillegg til endring eller opphevelse av enkeltbestemmelser i den rettslige disposisjonen som danner grunnlaget for stiftelsen, eller i stiftelsens vedtekter, kan omdanning blant annet gå ut på:

a) at stiftelsen oppheves og avvikles,..."

Stiftelsesloven § 46 inneholder de materielle vilkår for omdanning. I Norsk Lovkommentar note 231 står det om § 46 første ledd:

"Første ledd fastsetter de materielle vilkårene for omdanning av bestemmelser som gjelder formålet med stiftelsen eller andre vedtektsbestemmelser som det må antas at det ved opprettelsen er lagt vesentlig vekt på. Det er i bokstav a til d fastsatt fire alternative vilkår for omdanning av slike bestemmelser. Bestemmelsene omfatter ikke bare situasjonen der forholdene har endret seg etter opprettelsen av stiftelsen, men også forhold som forelå allerede ved opprettelsen, jf. Woxholth/Knudsen s. 206-207."

Ett av de fire alternative vilkårene i stiftelsesloven § 46 første ledd må være oppfylt for at søknaden om opphevelse av stiftelsen kan godkjennes, jf. stiftelsesloven § 45. Det foreligger ikke holdepunkter i saken for at bestemmelsens bokstav c og d kan være anvendelig, idet stiftelsen etter nemndas syn ikke kan sies å være "åpenbart uheldig eller åpenbart ufornuftig" eller "i strid med hensikten i den disposisjonen som danner grunnlaget for stiftelsen". Det Stiftelsesklagenemnda må ta stilling til er om vilkårene i stiftelsesloven § 46 første ledd bokstav a eller b er oppfylt.

Etter stiftelsesloven § 46 første ledd bokstav a vil omdanning blant annet kunne foretas der en vedtektsbestemmelse ikke lar seg etterleve, for eksempel fordi stiftelsens kapital er utilstrekkelig til å tilgodese dens formål på en rimelig måte.

Det er den faktiske situasjonen som er avgjørende, og ikke årsaken til situasjonen. Det vises i denne sammenheng til Knudsen/Woxholth: *Stiftelsesloven med kommentarer*, side 207–208. Fra side 208 gjengis:

"For ordinære avkastningsstiftelser vil det typiske eksempelet på at midlene er utilstrekkelige til å tilgodese formålet være at kapitalen etter hvert har blitt så liten i forhold til dagens pengeverdi, at det ikke er grunnlag for å foreta utdelinger i noen størrelsesorden. Det ordinære vil her være at administrasjonen av slike stiftelser (også) vil bli uforholdsmessig kostbar i relasjon til utdelingene."

Stiftelsesklagenemnda bemerker at det må gjøres en konkret vurdering av om søkers kapital er tilstrekkelig til å tilgodese formålet på en rimelig måte. Vedtektene § 2 slår fast at "*ingen del av legatets kapital skal bindes som urørlig grunnkapital.*" Vedtektene åpner for at styret kan dele ut stiftelsens kapital. Stiftelsesklagenemnda kan således ikke se at avkastningen alene skal være begrensende for utdeling. Vilkåret i stiftelsesloven § 46 første ledd bokstav a) er etter nemndas syn dermed ikke oppfylt.

Stiftelsesklagenemnda kan heller ikke se at vilkåret i § 46 første ledd bokstav b er oppfylt. Formålet for stiftelsen er i utgangspunktet vidt formulert. I vedtektene § 2 heter det at "*både legatkapital og avsetning skal nyttes til beste for døvblinde*". I vedtektene er det eksempler på hvordan formålet kan ivaretas, uten at dette er begrensende for styret.

Bestemmelsen åpner ikke for vedtektsendring ut fra en ren hensiktsmessighetsbetragtning, jf.

kvalifikasjonskravet "åpenbart". Det er dermed ikke nok at opphevelse av stiftelsen vil være nyttig.

Klagen tas etter dette ikke til følge.

Stiftelsesklagenemnda fatter etter dette følgende vedtak:

Stiftelsestilsynets vedtak av 18. november 2016 opprettholdes.

Vedtaket er enstemmig.

Vedtaket er endelig og kan ikke påklages, jf. forvaltningsloven § 28 tredje ledd.

Oslo, 27. juni 2017

Hanne Ombudstvedt
Leder

Dokumentet er godkjent elektronisk